

Dr. Kolláth György

Karácsonyhoz közeledve sem látni kiengesztelést, megbékélést. Pedig Magyarország nemrég szavatartó, megbízható, korrekt kis ország volt: élhető belső közállapotokkal. Gondjaink tálalása, kezelése sokáig derűs öniróniával - mondjuk Hofi humorával jellemezhetően - történt. A XXI. század kezdetének Magyarországa viszont egy mélységesen megosztott, frusztrált köztársaság: sok kisszerű, rosszhiszemű, ideges

közszereplővel és nivótlan közbeszédvel. Lefelé megy - ha éppen nem összevissza - a szó és a tett, talán maga az ország is. Nagyobb számban gyűlnek a bajok, mint születnek jó megoldások. Ha az egyik oldal a gázt nyomja, a másik - ájtatos képpel - (vészfékez. A 68-tól számítható reform-előnyünket feléltük. A közügyekben polarizáltság, hamisság, tehetetlenség, züllés mutatkozik. Sikerágazat nincsen. Kriminálisra tematizált és hangszerelt közélet van helyette.

A belpolitikai eszmecserék alaptónusa a tetemrehívás lett. /Ez ok és okozat is egyben./ Például a kirekesztésről is, pontosabban az ellen kirekesztően beszélnek, ítélnék sokan. Túl sok minden „anti-” vagy „filo-” címkét kap. A demagógia, a pluralitást el nem ismerő kizárólagosság, a sérelmi jellegű, indulatos véleményalkotás lassan mindent beborít. Elég bedobni egy szót - pl. primitív - és a verbális vagy kétkezi agresszió beindul, majd eszkalálódik. Immár jónak sem kell lenned, ha olyasmit beszélsz, amihez nem értesz, ám azt más kimondani, felmutatni nem meri. Magyarország „anettkásodik”.

Az elvakult vagdalkozás sokáig az önmagát radikálisnak becéző oldal privilégiuma volt. Mára más is fundamentalizálódott. Ilyenkor úgy kell a bűnbak, mint egy falat kenyér. Mostanában a bírák vannak soron. (Voltak már az orvosok, a taxisok, az ügyvédek, s jönnek talán a sor végén a kézilányok, meg a kalaposinasok.) A hivatásos igazságszolgáltatók kapnak rendesen, mégsem lőnek vissza. Talán ismerik, értik Seneca mondását: a jó bíró elítéli, de nem gyűlöli azt, amit helytelenít. A bírakat ilyenfajta méltányosság nem illeti meg!? Írásom - pár szakmai megállapítás és következtetés révén, a tárgyilagos kívülálló szemszögéből - megpróbál (düh)kődöt osztatni. Annak ellenére is, hogy (szarvas)hibát láttam, megéltém én is a gépezetben, egészen odáig, hogy az ügyvédi talár letételét fontolgattam.

Azokkal nincs mit vitázni, akik a „mind egyforma”- elve szerint ítélnék. Két-három ember sommásan beskatulyázni nem úriemberhez méltó, tudományos tett. Ilyen esetre hidegfürdőt szokás ajánlani. Igaz, nehéz tisztán látni. A rendszerváltozás adóssága, hogy az igazságszolgáltatás - erőtetett menetben való - átalakulását megéltük, annak lényegi folyamatairól, jó és rossz trendjeiről mégsem rendelkezünk stabil, megbízható képpel. A lakosság elégedettségének százalékos mérése itt végképp tévútra visz, mert aki a perben nyert, ezt evidensnek tartja, aki veszített, manipulációt emleget. Nem hiszem, hogy a bírák az utóbbi 5-10 évben rosszabbak, netán ingerültebbek, ráadásul rasszisták lettek. De - főként külső okból - a jogkereső felek hangulata, engesztelhetetlensége tényleg az egeket veri. Mind többen villámhárítónak tekintik a bírakat, akik a kiélezett konfliktust olykor csakugyan nem tudják, nem is feltétlenül merik helyre tenni a pulpituson. Ez néha olaj a tűzre. Egy angolszász bíró maga az Isten: döntési kompetenciája, erkölcsi magassága, társadalmi presztízse és támadhatatlansága azzá emeli. Európa is ezt intézményesíti, például az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló (Római) Egyezmény 10. cikkében írt véleménynyilvánítási szabadság „a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából” korlátozható. Itthon is van oltalmazó törvény: „A bíró a döntés befolyásolására irányuló minden kísérletet köteles elhárítani és arról a bíróság elnökét tájékoztatni.” /1997. évi LXVII. törvény 26. § (2) bekezdés./ Ez nem csak a korrupcióról szól. Mit gondolnak, mi történnék, ha a „büntiben” lévő kar elkezdene élni vele?! Akik lefelé mutató hüvelykujjukkal minősítenek, nem biztos hogy tudják: mi a jog és az igazság.

Cím
Igazság, szolgáltatás

Dátum
2003.12.12.

Dr. Kolláth György

A honi hivatásos bíró komphelyzetben van. Már nem külső megfeleléshez, párttagkönyvhöz kötött, könyökvédős közhatalmi hivatalnok, és még nem szuverén megtestesítője a törvénynek. A média gyakran cukkol és torzít: a kioktató, pöffeszkedő jogi képviselők megszólaltatása után egy túlterhelt, szemüveges menyecskét mutat éjfékete talárban, zavarban és egyedül, de a Köztársaság címere vagy a döntés alapjául szolgáló törvény szövege már nem látszik. Az sem, ami a lényeg: az ítélet – akár jó, akár rossz, akár tetszik, akár nem - „A Magyar Köztársaság nevében!” születik. Erre nem szabadna legyinteni, köpni.

Átmenetiség jellemezi az igazságszolgáltatást is, mint minden mást itthon. Az ebből eredő nehézségek, bizonytalanságok nagyrészt abból fakadnak, hogy egyszerre kell – méghozzá szinte minden egyes ügyben – a sikeres, plurális demokráciát, a hatékony piacgazdaságot, a biztonságos jogállamot, s a garantált emberi jogokat hiánytalanul és kiegyensúlyozottan érvényre juttatni. Méghozzá ott, ahol az előzőek alapintézményei ugyan megvannak, de a korrekt összecsiszoltság, a korszerű infrastruktúra, a bíró illő megélhetése és a jogelvek önkéntes tisztelete zömmel hiányzik.

Egy bíró az eléje került ügyben még a legképtelenebb, a legéletszerűtlenebb jogszabályt is alkalmazni köteles. A rendszerváltozás a jogalkotásban minőségi visszaesést hozott. Ma manufaktúrában, világos koncepció nélkül, gyakorta pótcselekvésként, betanított munkások – sokszor még csak nem is jogászok - által készülnek a paragrafus-hegyek. A bíró nem passzolhat. Neki döntenie kell. Ugyanakkor soha nem a bíró „csinál” magának munkát, ügyet, hanem hozott anyagból dolgozik. Az utóbbiak színvonala sokszor kétségbeesítő. Az elmúlt egy év tetemrehívásait elemezve azt látom, hogy – ha egyáltalán volt bírói hiba, akkor azt – a nemes küzdő felek (alperes, felperes, ügyész és védő, szakértő) hozták össze, a döntnök legfeljebb nem tudott minden lomot eltakarítani. Maradt egy-két bizarr kifejezés az indokolásban, amit az érintettek utólag, olykor csak három év után (!?) vettek észre vagy zokon. A piacgazdaság differenciált helyzetű, vagyoni állapotú feleket visz a törvényszék elé is. Ettől eltekinteni nem lehet. Ez meglátszik azon is, hogy ki milyen minőségű jogi érvanyaggal, indítványokkal, párbajsegédekkel vív. Nincs mód visszatérni az egyenlőségi szemléletéhez, tehát a kontradiktórium párbajban a bíró egyre kevésbé lesz beavatkozó tótumfaktum, sokkal inkább boxbíróvá válik. Ő nem üt, legfeljebb int, keretek közt tart, esetleg leléptet. Őrá terhelni azt, hogy a meccs végén csak jogot szolgáltatott, de nem igazságot: nem fair.

A bírákra – szó szerint vett szolgálati viszonyukra – hat évvel ez előtti, kítűnő törvény vonatkozik. Eszerint a szolgálati viszony államfői kinevezéssel keletkezik, ám eleve magas mérce szabja meg, ki lehet egyáltalán ítélkező bíró. Olyan sajátos előfeltételek vannak itt, mint például előzetes pályaalkalmassági vizsgálat, nyilvános pályázati rend, a határozatlan időtartamra való kinevezést megelőző alkalmassági értékelés, rendkívül kiterjedt politikai, gazdasági, „együtt-alkalmazási” tilalom és összeférhetetlenség. Aztán törvényben előírt, további, rendszeres értékelés a végzett munkáról, életkori korlát a tisztség megszűnésére, s a bíró fegyelmi és kártérítési felelőssége. Agyrém az a követelés, hogy a bírót menesszék, ha ítéletének indokolásában oda nem illő szó szerepel. Rendes országban a bírói függetlenségnek egyfajta elmozdíthatatlanság is eleme, feltétele. Aki visszatekint a fenti törvényi szabályokra, elmerenghet: vajon az ő szakmájában van-e ennyi és ilyen fék a hivatás tekintélyét sértő vagy veszélyeztető magatartás ellenében.

Cseppet sem magabiztos, oktatói és ügyvédi válaszomat inkább borítékolnám.